

Једна од храстових шума на Обедској бари са очуваним отвореним површинама.

Већина данашњих низијских станишта шарке је окружена обрадивим површинама: Вршачки брег.

Један од проблема: паљење станишта на којима живи шарка

Шарка (*Vipera berus*) се у Србији налази на листи **строго заштићених животињских врста**. Међутим, без обзира на тако висок степен формалне заштите, у пракси је ова врста изложена бројним претњама.

Фактори који најозбиљније угрожавају станишта и популације шарки у низијском (панонском) подручју Србије:

- заузимање станишта повећавањем обрадивих површина
- прекомерна употреба пестицида у пољопривреди
- непланска и тотална сеча старих храстових шума и замењивање истих плантажама тополе
- намерни и случајни пожари на стаништима где живе шарке
- урбанизација
- убијање јединки
- сакупљање и одношење шарки са њихових природних станишта

Очување шарке и њених станишта истовремено представља и очување других ретких и угрожених врста животиња, па активности предвиђене овим пројектом имају вишеструки значај како за природу, тако и за човека.

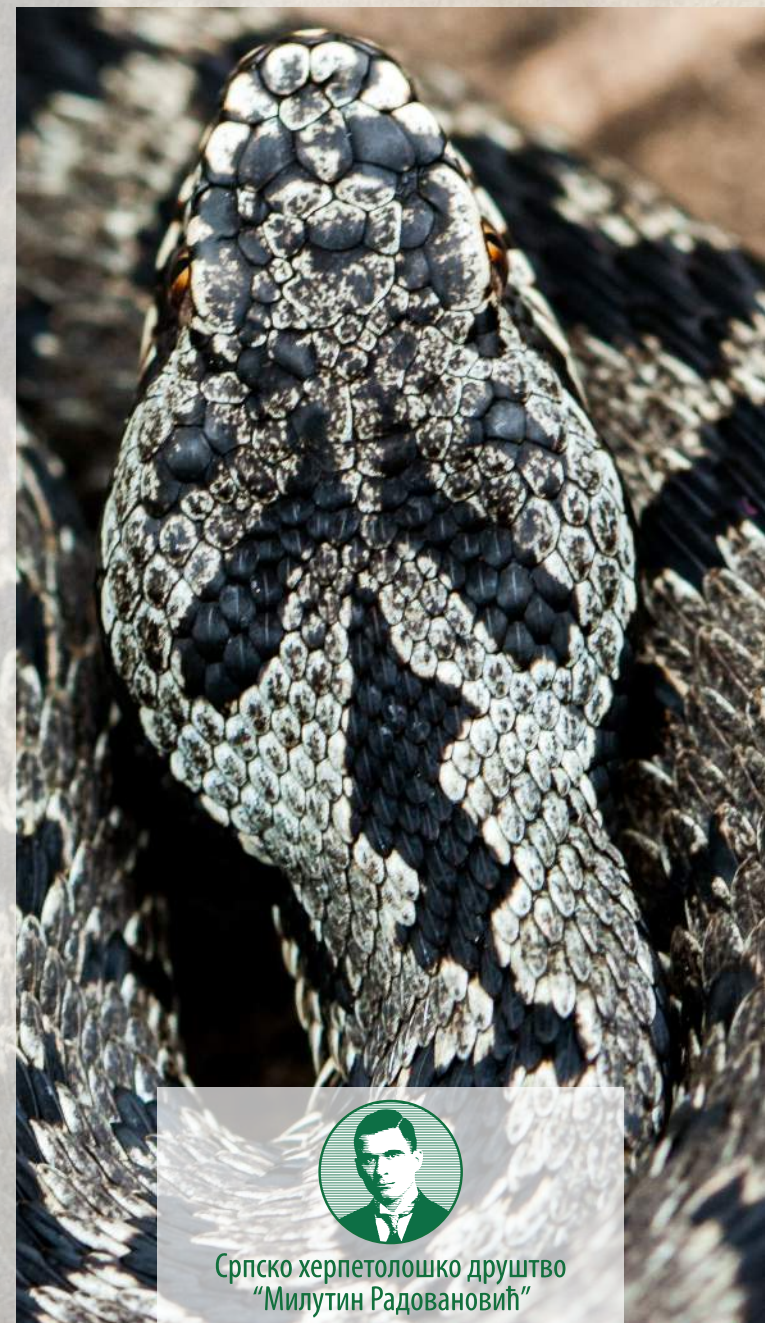
О низијским популацијама шарке у нашој земљи се веома мало зна; управо стога је и покренут пројекат „**Распрострањење и заштита низијских популација балканске шарке (*Vipera berus bosniensis*) у Србији**“.

Главни циљеви пројекта су:

- утврђивање присуства шарке на познатим (публикованим) и потенцијално погодним за сада непознатим локалитетима
- утврђивање свих претњи и угрожавајућих фактора којима су популације шарке изложене, као и предузимање потребних мера заштите
- где год је могуће, прикупљање основних података о карактеристикама популација
- едукација локалног становништва, управљача као и доносилаца одлука о потреби за очување ове врсте и њених станишта, како би се обезбедила основа за будуће локалне планове управљања

Распрострањење и заштита низијских популација балканске шарке (*Vipera berus bosniensis*) у Србији

Српско херпетолошко друштво
“Милутин Радовановић”

Шарка (*Vipera berus*) је змија из породице љутица (*Viperidae*) и једна је од врста гмизаваца са најширим распрострањењем на свету: од Атланског до Тихог окена, и од Арктика до Грчке. И поред овако великог ареала, популације шарке се углавном смањују, често услед различитих утицаја људи на њих и њихова станишта. Посебно су угрожене популације шарке које насељавају и територију Балканског полуострва, издвојене у подврсту *V. b. bosniensis* (**босанска**, одн. **балканска шарка**).

О **низијским** популацијама шарке мало се зна, не само у Србији, већи и у другим земљама.

Према подацима из доступне литературе, присутне су у близини Обедске баре, на Фрушкој гори и Вршачком брегу; а почетком XX века ових змија је било и на Авали. Јужно од Саве и Дунава балканска шарка насељава брдско-планинска подручја: нађена је, између осталог, на Копаонику, Власинској висоравни, Старој планини, Шар-планини и Проклетијама.

Низијске популације шарке насељавају углавном хладнија и влажнија станишта око аутохтоних, старих шума храста лужњака (*Quercus robur*), као и околине мочвара. Ови простори су све више угрожени услед урбанизације, сече шума, ширења пољопривредног земљишта, климатских промена и других, природних и антропогених процеса и утицаја.

Шарке су углавном дуге од **50 до 70** цм. Мужјаци су обично светлосиви а женке смеђе или риђе, са јасно израженим тамном цик-цак шаром дуж тела; шара је код наших шарки (подврста *bosniensis*) углавном испрекидана. Шарке могу бити и потпуно црне (меланизам), а постоје и светлосмеђе јединке без шаре. Глава шарке је издужена, овална. Реп шарки је кратак у односу на тело; мужјаци имају дужи реп у односу на женке.

Као и код других љутица, зеница је вертикална.

Шарке су, као и друге наше љутице, **живородне**: не полажу јаја, већ рађају **потпуно формиране** младе. На свет може донети од 3 до 18 младих змија дужине од 13 до 15 цм и не тежих од 3 грама.

Отров шарке ефикасан је за лов на ситне животиње; на човека углавном нема јако дејство. У случају уједа шарке код људи се јављају бол, црвенило и оток, вртоглавица, проблеми са варењем, мучнина, дијареја и слично; у малом броју случајева долази до компликација, а смртни исходи су изузетно ретки.

Карактеристична испрекидана шара балканске подврсте

Шарке се углавном хране ситним сисарима, водоземцима, осталим врстама гмизаваца, а понекад и птицама. **Највећи удео у њиховој исхрани имају разне врсте глодара**, те ове змије имају **веома значајну улогу** у екосистему: **представљају природни механизам контроле бројности популација ситних глодара**. Познато је да глодари преносе велики број озбиљних заразних болести, а у стању су и да нанесу огромне штете летини (од 20-30% до 100% у годинама када се пренамноже) - имају, дакле, и **економски** и **здравствени** значај за човека. Имајући ово у виду, шарке треба посматрати као **савезнике људи**.

Код појединих примерака одсуствује карактеристична цик-цак шара